

## ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ

Οι υποδείξεις αυτές, όπως και γενικά ό,τι υλικό αναρτάται στην ιστοσελίδα, σκοπόν έχουν να διευκολύνουν τον καθηγητή και όχι να περιορίσουν την ελευθερία του ως προς την προσέγγιση των θεμάτων, τις προεκτάσεις που θα δώσει, τα παράλληλα κείμενα που ενδεχομένως θα θελήσει να πραγματευθεί με τους μαθητές. Όπως γράφουμε και στον Κανονισμό και τα λοιπά οργανωτικά κείμενα, αξιολογούμε κυρίως την σωστή κατανόηση των πηγών, την κρίση και την δυνατότητα χρήσης των κατανοηθέντων για διανοητική επεξεργασία νέων ζητημάτων. Για τον Καντ δεν υπάρχει ειδική βιβλιογραφία στα ελληνικά σχετικά με τις ιδέες του Διαφωτισμού, τα κείμενά του θα πρέπει να ερμηνευθούν ενδοκειμενικά (ισχύει ούτως ή άλλως για όλα όσα προτείνονται) και στο γενικό πλαίσιο της φιλοσοφίας του και των ιδεών του Διαφωτισμού με την βοήθεια γενικής βιβλιογραφίας.

### I. ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

**Γιανναράς, Αναστάσιος** Ο αγγλικός εμπειρισμός και ο γαλλικός διαφωτισμός : Πανεπιστημιακές παραδόσεις. Αθήνα : Εκδόσεις Παπαζήση, 1976.

**Χρύσης, Αλέξανδρος Α.** Εισαγωγή στην κοινωνική φιλοσοφία του ευρωπαϊκού διαφωτισμού. Αθήνα : Κριτική, 2002 → Κατάλληλο για ΜΑΘΗΤΕΣ

**Cassirer, Ernst** Το πνεύμα του διαφωτισμού, μετάφραση Γεράσιμος Λυκιαρδόπουλος, Αθήνα : Έρασμος, 2008. → Κατάλληλο για ΜΑΘΗΤΕΣ

**Hampson, Norman** Ο διαφωτισμός : Μια αποτίμηση για τις παραδοχές, τις θέσεις και τις αξίες του · μετάφραση Δήμητρα Γ. Μπεχλικούδη. Αθήνα : Εκδόσεις Παπαζήση, 1995.

**Ishay, Micheline R.** Η ιστορία των δικαιωμάτων του ανθρώπου : Από την αρχαιότητα έως την εποχή της παγκοσμιοποίησης · μετάφραση Αθηνά Σίμογλου. Αθήνα : Σαββάλας, 2008. → Κατάλληλο για ΜΑΘΗΤΕΣ

**Israel, Jonathan** Η Ευρώπη και ο Ριζοσπαστικός Διαφωτισμός : Μια τυπολογία των διανοητικών και πολιτισμικών πηγών της νεωτερικότητας · μετάφραση Μαρία Χριστίνα Χατζηγιάννου. Αθήνα : Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (Ε.Ι.Ε.). Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών, 2005.

**Todorov, Tzvetan** Προς υπεράσπιση του διαφωτισμού · μετάφραση Κική Καψαμπέλη · επιμέλεια Γιάννης Αβραμίδης. Θεσσαλονίκη : Θύραθεν, 2011.

**Windelband, W.** Εγχειρίδιο ιστορίας της φιλοσοφίας, τόμος δεύτερος : Η μεσαιωνική φιλοσοφία: Η φιλοσοφία της αναγέννησης: Η φιλοσοφία του διαφωτισμού · μετάφραση Ν. Μ. Σκουτερόπουλος. Αθήνα : Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1995. σσ. 217-327.

## II. Rousseau, Jean - Jacques

**Κείμενο: Rousseau, Jean - Jacques** Το κοινωνικό συμβόλαιο ή Αρχές πολιτικού δικαίου · επιμέλεια Βασιλική Γρηγοροπούλου · μετάφραση Βασιλική Γρηγοροπούλου, Αλβέρτος Σταϊνχάουερ. Αθήνα : Πόλις, 2004.

**Γρηγοροπούλου, Βασιλική** Αγωγή και πολιτική στον Ρουσσώ . Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2002.

**Κιτρομηλίδης, Πασχάλης Μ.** Πολιτικοί στοχαστές των νεότερων χρόνων : Βιογραφικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις. 3η έκδ. Αθήνα : Πορεία, 1998. σσ. 103-120 →Κατάλληλο για ΜΑΘΗΤΕΣ

**Κιτρομηλίδης, Πασχάλης Μ.** Νεότερη πολιτική θεωρία - 4η έκδ. Αθήνα : Σάκκουλας Αντ. Ν., 2000. σσ. 53-74 →Κατάλληλο για ΜΑΘΗΤΕΣ

**Πλάγγεσης, Γιάννης** Νεότερη πολιτική και κοινωνική φιλοσοφία : Από τον Machiavelli στον Marx. Θεσσαλονίκη : University Studio Press, 2009. σσ. 247-79.

**Στυλιανού, Άρης Ι.** Θεωρίες του κοινωνικού συμβολαίου : Από τον Γκρότιους στον Ρουσσώ, Αθήνα : Πόλις, 2006. σσ. 157-182.

**Besnier, Jean - Michel** Ιστορία της νεωτερικής και σύγχρονης φιλοσοφίας : Φυσιognωμίες και έργα · μετάφραση Κωστής Παπαγιώργης. Αθήνα : Εκδόσεις Καστανιώτη, 2001. σσ. 712-735. →Κατάλληλο για ΜΑΘΗΤΕΣ

**Rousseau, Jean - Jacques** Πραγματεία περί της καταγωγής και των θεμελίων της ανισότητας ανάμεσα στους ανθρώπους · μετάφραση Μέλπω Αλεξίου - Καναγκίνη, Κώστας Σιορδύλης. - 2η έκδ. - Αθήνα : Σύγχρονη Εποχή, 1999.

**Schmidt, Manfred G.** Θεωρίες της δημοκρατίας · επιμέλεια Δημοσθένης Δώδος · μετάφραση Ελευθερία Δεκαβάλλα. - Αθήνα : Σαββάλας, 2004. σσ. 98-118. →Κατάλληλο για ΜΑΘΗΤΕΣ

## III. Locke, John

**Κείμενο: Locke, John** Δεύτερη πραγματεία περί κυβερνήσεως : Δοκίμιο με θέμα την αληθινή αρχή, έκταση και σκοπό της πολιτικής εξουσίας · μετάφραση Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης. Αθήνα : Πόλις, 2010.

**Κιτρομηλίδης, Πασχάλης Μ.** Πολιτικοί στοχαστές των νεότερων χρόνων : Βιογραφικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις. - 3η έκδ. Αθήνα : Πορεία, 1998. σσ. 75-90. →Κατάλληλο για ΜΑΘΗΤΕΣ

**Κιτρομηλίδης, Πασχάλης Μ.** Νεότερη πολιτική θεωρία - 4η έκδ. Αθήνα : Σάκκουλας Αντ. Ν., 2000. σσ. 35-52. →Κατάλληλο για ΜΑΘΗΤΕΣ

**Πλάγγεσης, Γιάννης** Νεότερη πολιτική και κοινωνική φιλοσοφία : Από τον Machiavelli στον Marx. Θεσσαλονίκη : University Studio Press, 2009. σσ. 153-208.

Στυλιανού, Άρης Ι. Θεωρίες του κοινωνικού συμβολαίου : Από τον Γκρότιους στον Ρουσσώ. Αθήνα : Πόλις, 2006. σσ. 123-155.

Schmidt, Manfred G. Θεωρίες της δημοκρατίας · επιμέλεια Δημοσθένης Δώδος · μετάφραση Ελευθερία Δεκαβάλλα. Αθήνα : Σαββάλας, 2004. σσ. 64-79.

#### **IV. ΣΥΝΑΦΗ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΗΓΩΝ**

ΕΚΤΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ

Βολταίρος, *Φιλοσοφικό λεξικό*, επιμ. Ξ. Τσελέντη, μετάφρ. Φ.Ταμβίσκου – Ξ. Τσελέντη, Αθήνα (Πιρόγα) 2009

Βολταίρος, *Επιλογή από το Φιλοσοφικό Λεξικό και τις φιλοσοφικές επιστολές του Βολταίρου*, μετφρ.-πρόλογος Α.Δ.Παπαγιαννίδη, Αθήνα (πολις) 1999

Rousseau, Jean – Jacques, *Πραγματεία περί της καταγωγής και των θεμελίων της ανισότητας ανάμεσα στους ανθρώπους*, Αθήνα (σύγχρονη εποχή) 1992

Rousseau, Jean – Jacques, *Αιμίλιος ή Περί Αγωγής*, τόμ. 1 βιβλ. I-III, τόμ.2 βιβλ. IV-V, Αθήνα (Πλέθρον) 2004

Locke, John, *Επιστολή για την ανεξίτηρησκειά*, εις.-μετφρ. Γιάννης Πλάγγεσης, Θεσσαλονίκη (Ζήτρος) 1998

Mendelssohn, Moses, I. Kant, *Τι είναι διαφωτισμός*, μετφρ. Ν. Μ. Σκουτερόπουλος. Αθήνα (Κριτική) 1989 (εκτός των δύο κειμένων από το τεύχος αυτό που προτείνονται στα θέματα, υπάρχουν και άλλα κείμενα γερμανών στοχαστών πάνω στο θέμα).

I. Καντ, *Δοκίμια*, Εισ. –μετφρ.-σχ. Ε. Π. Παπανούτσου, Αθήνα (Δωδώνη) 1971 (πρόκειται για δοκίμια πολιτικής φιλοσοφίας και φιλοσοφίας της ιστορίας του I. Καντ - με εξαίρεση τα δοκίμια 4, 5, 6, και 7 των περιεχομένων του τεύχους)

#### **V. ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΟΝ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟ**

Mendelssohn, Moses, I. Kant, *Τι είναι διαφωτισμός*, μετφρ. Ν. Μ. Σκουτερόπουλος. Αθήνα (Κριτική) 1989 (εκτός των δύο κειμένων που προτείνονται στα θέματα στο τεύχος αυτό έχουν συμπεριληφθεί και σύγχρονοι πολέμιοι του διαφωτισμού, όπως π.χ. του Johann Georg Hamann το «Γράμμα στον Christian Jacob Kraus (18.12.1784)», σελ. 31-38, που είναι γεμάτο οξύδερκεις ειρωνικές αναφορές στο δοκίμιο του Καντ.)

Isaiah Berlin, *Τρεις κριτικοί του Διαφωτισμού. Vico, Hamann, Herder*, Αθήνα (κριτική) 2000 (ενδιαφέρον για τους καθηγητές κυρίως, π.χ. σελ.259-270 αλλά και η διεξοδική ανάπτυξη στην συνέχεια, κριτική στην ιδέα της «προόδου» του Διαφωτισμού έναντι του «ισάξιου» ή της «ανισομετρίας» των πολιτισμών κλπ., επίσης π.χ. 404-430, το δύσκολο ζήτημα μιας κριτικής στην υπερβολή του ορθολογισμού)